

ЙОСИФ ПЕРЕЦ
КРАЯТ НА ОСМА БАЗА

chitanka.info

„Сигурно някаква повреда“ — помислих аз, когато светна червената лампа на пулта. Вече цял месец дежурех пред този идиотски пулт, всеки ден по три часа решавах шахматни задачи и бях изгубил надежда, че някой ще се сети за мен.

Включих видеофона и за пръв път в практиката си произнесох сакраменталната фраза:

— Дежурният от Центъра за нестандартни проблеми слуша!

От екрана ме погледна косматата физиономия на моя пряк шеф Маг, наричан официално Магардич Тепеликян. Не му стигаше коравата четина на главата и рунтавите вежди, ами си беше пуснал и брада. И той беше чудак като всички нас.

— Здравей, Шек — каза той. — Как се чувстваш?

— Чудесно — отговорих мрачно аз. — Като пенсионер.

Маг се засмя. Впрочем за това можех да се досетя само по очите му — останалата част от лицето не се виждаше.

— Пенсионерският период свърши — каза той. — Имам задача за теб.

— Да измета пода? — ухилих се аз. — В епохата на автоматичните прахопоглъщатели това е класически нестандартна проблема!

— Убийство — каза Маг.

— Глупости — казах аз. — Какво убийство?

Маг въздъхна и ме погледна замислено.

— Шек, съжалявам, че се падна през твоето дежурство. За първо разследване май е доста мъчно. Ако искаш, мога да те сменя с някого. Помисли!

Последното беше излишно — аз и без това трескаво мислех. Дявол да го вземе, смяната ми свършва само след половин час. Не можеше ли този кретен, убиецът, да почака малко... Най-разумното е да се откажа. В края на краищата сега, слава богу, убийства не стават всеки ден. Доколкото си спомням, последното беше преди десетина години... Не, нека се хване друг, по-опитен.

— Преднамерено? — попитах разсеяно аз.

— Изглежда — отговори тихо Маг.

Разбира се, че е преднамерено — ако беше случайно, нямаше да стигне до нас. Центъра за нестандартни проблеми... Каква мъка беше, докато попадна тук. Опитвах едно, друго, трето — и всички нормални

работи ми омръзваха. На конкурса се явихме седемдесет и трима, един беше прелетял чак от Титан. И взеха мен. Не знам защо. Самият изпит беше баламска работа — редяхме шарени кубчета като хлапета от детската градина, конструирахме капан за птици (специално за целта бяха изписали едно врабче от зоологическата градина в Осло), отговаряхме на някакви тъпи въпроси... Сигурно съм им се видял пошантав от другите. Тук май е единственото място в Слънчевата система, където шантавите са на почит. Да, ама не съм чак толкова шантав, че да изтърва първата сериозна работа след толкова чакане.

— От къде на къде ще ме сменяш? — отговорих малко потроснато, отколкото беше нужно. — Нали аз съм дежурен?

— Добре — каза Маг. Стори ми се, че е доволен. — Обстоятелствата на престъплението са малко... как да ти кажа...

— Не ми трябва никакви обстоятелства — прекъснах го аз. — Кажи къде е станало убийството, за да почна работа.

— Както искаш — вдигна рамене Маг.

Такова безцеремонно държане с началниците беше възможно само тук. Изобщо шефовете гледаха през пръсти на нашите чудачества. Даже ги поощряваха. Изглежда, имаха някакво правило — нестандартните проблеми могат да се решават само от нестандартни личности или целия свят. Бяха събрали какви ли не капии от целия свят. Затова се обръцахме един към друг с тези маймунски имена — Маг, Шеш, Рам. Не всеки може да произнесе свястно японското име Дзютаро Накакубо или индийското Сарвапали Чандрасекхара. Или пък моето Страшимир Шекерджиев. Само полякът Шчибор Кшелицки държеше да го величаем с всичките му съгласни. Това беше неговото чудачество.

— Марс — каза Маг. — Осма база.

— С какво се занимават в тази осма база?

— Там ще разбереш — отговори Мат и изключи видеофона.

Значи, трябваше да се мъкна чак на Марс. Бях ходил там два пъти. Трябва да ви кажа, че съвсем не е приятно място. Особено по онова време, когато и базите не бяха уредени добре, и вътрешнопланетният транспорт беше в безобразно състояние... Натиснах бутона, за да повикам следващия дежурен, и пришпорих мускулолета към летището (аз и досега съм мускулопапист, макар че

вече всичко живо брѣмчи с вертолети, предпочитам да се доверявам на собствения си организъм, отколкото на някакво реакторче).

По пътя се отбих в библиотеката и взех цял джоб микрофилми със странни романи за убийства. Не вярвах да ми помогнат нещо, но нали трябваше да се прави нещо, докато трае полетът.

На космодрума пристигнах рано. Докато се шляех из чакалнята, срещнах един полузабравен съученик, който се връщаше от Марс след тригодишна работа в тамошните рудници. Попитах го за осма база.

— Какво ще правиш там? — изненада се той. Явно беше шокиран.

— Имам работа — отговорих уклончиво.

— Осма база... Разправят разни неща, ама аз не вярвам.

— Какви неща?

— Там ще разбереш — повтори той точно думите на Маг и се засмя. — Ако те пуснат.

Започваше да става интересно.

Капитанът на кораба, след като му показах картината от Центъра, ми даде отделна каюта. Цял месец се търкалях на дивана и четях романите. Забавни истории, макар и доста неразбираеми. Шерлок Холмс, Нат Пинкертън, патер (какво ли значеше „патер“?) Браун... Авторите не си спомням, имаше някакъв Дейл или Дойл и една жена струва ми се, Агата Кристи. Единственото, което разбрах, беше че убийствата стават почти винаги за пари. Но това не ми вършеше работа, защото пари бях виждал само в музея.

В Марсбург, тогавашната столица на планетата, се свързах с главния координатор. Помолих го да ми даде транспорт за осма база. Лицето му придоби убийствено сериозен израз.

— Вие, разбира се, сте информиран за предназначението на тази база? — попита предпазливо той.

— Естествено — излъгах аз с надеждата той да изтърве някое сведение.

Но координаторът само се почеса по носа и запитва дали мога да карам планетоплан. Отговорих му, че горе-долу се оправям с тези стари щайги. Той се развесели и нареди да докарат един.

— Нали разбирате — обясни той, — иначе трябваше да ви дам пилот, а колкото по-малко хора знаят за осма база...

Планетопланът, за съжаление, не беше стара щайга, а съвсем нов модел. За мен беше истинска мъка да го карам. На два пъти едва не се блъснах в тия отвратителни сиви кратери, по-грозно нещо от тях не съм виждал даже на Луната. Най-после успях да укротя машината и дори да я паркирам точно пред шлюза на обвитата в тайнственост, както пишеше в старинните романи, осма база.

Шлюзът веднага се отвори и аз влязох в камерата. След като зелената лампа възвести, че около мен има достатъчно въздух, смъкнах скафандъра и се огледах за посрещачи. Такива нямаше. Затова пък над главата ми се чу един доста приятен баритон.

— Добър ден — каза баритонът. — Влезте.

Отворих вътрешната врата на шлюза и попаднах в типична марсианска улица — дълъг коридор с еднакви врати от двете страни. Отминах три пресечки. На четвъртата баритонът ми нареди да тръгна вляво. Тръгнах вляво. Стигнах някакъв асансьор. Баритонът каза да вляза. Асансьорът ме понесе надолу. След това спря и аз се измъкнах в един коридор, съвсем същ като горните. Баритонът ме насочи пак вляво. Тръгнах пак вляво. Бях вбесен — не мога да понасям, когато се правят на толкова важни. Идваше ми да спра и да почна да ругая, но точно когато това решение узряваше в мен, една от вратите се отвори и на прага ѝ застана висок, леко прегърбен човек.

— Заповядайте — каза той със същия баритон и ме пропусна да мина в стаята.

— Идвам от Центъра за нестандартни проблеми — представих се аз. — Шекерджиев. Вие ли сте началникът на базата?

— Може да се каже, че съм аз.

— Може да се каже или сте? — запитах строго като истински следовател. Ядът от разкарването по коридорите още не ми беше минал.

— Аз съм — каза той.

Трябваше да му повярвам, макар да не изглеждаше много вероятно. Прекалено млад беше за началник, по-млад от мен — към двадесет и пет годишен. Впрочем какво ли не се среща в наши дни. Интелигентно тясно лице, късо подстриган, с леко гърбав нос. Напомняше ми някого... Не, глупости. Нямаше откъде да го познавам.

— Сигурно се досещате защо съм дошъл — казах аз.

— Разбира се — отговори той. — Във връзка с убийството.

— Бихте ли разказали подробно как е станало всичко?

— Подробно? — повтори началникът. — Ако знаех подробностите, нямаше защо да идвате вие.

— Добре — съгласих се аз. — Тогава кажете това, което знаете.

— То не е много — каза той. — Става дума за един от нашите сътрудници. Намерихме го в лабораторията. Продупчен от лазерен сноп.

— Би могло да бъде нещастен случай.

— Изключено — каза началникът. — В неговата лаборатория няма лазери.

— А самоубийство?

Престилката му е обгоряла на гърба — поясни той. — Стреляно е отзад.

— Така — казах аз, защото нищо друго не ми идваше на ум.

— От Центъра наредиха да замразим трупа — каза началникът. — Ще го огледате ли?

— Веднага — станах аз.

Отново тръгнахме по коридорите — вдясно, вляво, пак вдясно. Спуснахме се още два етажа надолу. Базата беше голяма, но безлюдна — през цялото време не срещнахме никого.

Влязохме в хладилния сектор. Трупът лежеше на пода, покрит с бяло платно. Никак не ми се искаше да разглеждам мъртвец (до този момент не бях виждал), но нямаше как. Потръпнах леко не толкова от неприятното чувство, колкото от студа в помещението, след което решително отметнах платното. И едва не извиках от изненада.

Пред мен на пода лежеше началникът. Мъртъв.

Същото тясно и умно лице с гърбав нос. Същата коса. Само очите, широко отворени, гледаха втренчено към тавана.

За щастие, не съм от тия, които загубват ума и дума. Или поне след като ги загубя, бързо ги намирам. Обърнах се бавно към живия и го попитах с възможно най-спокойния си глас:

— Близнак?

— Разбира се — отвърна той с някаква нотка на учудване, после на свой ред ме изгледа внимателно, кимна с глава и добави: — Ясно. Не са ви обяснили нищо за нашата база, нали?

— Не — признах аз.

Той грижливо покри близнака си, изправи се и каза:

— Да идем горе. Разговорът ще бъде дълъг.

Когато седнахме в кабинета, началникът помълча малко, явно за да дойде на себе си, и изведнъж изтърси.

— Моето име е Розентал.

Наистина пред мен седеше професор Розентал. Бях виждал десетки негови снимки. Като студент в трети курс на изпит ми се падна неговата теорема за хиперпространственото свиване. Едва не ме скъсаха.

Професор Розентал беше починал преди осем години на деветдесет и три годишна възраст.

— Син на професор Розентал? — осведомих се аз.

— Не — отговори началникът. — Професор Розентал.

Реших, че не трябва да се учудвам на нищо.

— А убитият?

— Той е професор Розентал.

— Чудесно — казах аз. — И колко души са професор Розентал?

— Сега сме деветнадесет — отговори невъзмутимо той. — Преди да убият професор Розентал, бяхме двадесет.

— А сега — казах аз — разкажете всичко поред. — Естествено, ако не сте просто луд.

— Не съм луд — увери ме той и започна да разказва.

Обяснението му беше дълго и педантично като на истински професор. Не мога да възпроизведа точно думите му — той сипеше непонятни термини с наивната вяра на учените, че на света няма нищо по-ясно от „квадруполно разцепване“ или „егногенезис“. Но все пак основната нишка успях да схвана.

Оказа се, че още преди стотина години биолозите напипали една много интересна идея. Взима се жива клетка от какъвто и да е организъм, независимо дали от ряпа или слон, и от нея се извлича наследствената информация. Как става това, не мога да ви кажа, пък и не е толкова интересно в случая. След това същата тази информация се присажда в оплодена яйцеклетка. Клетката след това се развива по нормалния начин и след определено време от нея се ражда организъм, който е точно копие на присадения.

Навремето това откритие дигнало голям шум. Разбирате ли, въпросът е не само в това, че може да се получи абсолютно копие от един организъм, а че могат да се изработят много такива копия — така

както една печатарска машина може да напечата хиляди еднакви вестници. За вестниците споменавам неслучайно. „Какво би станало — писали някогашните журналисти, които също като сегашните обичали да раздуват фактите, — ако някой злодей размножи в голям тираж злодейчета? Човечеството ще загине!“

С човечеството не се случило нищо, защото злодеите намирали по-прости начини да злодействат, пък и скоро самите те започнали да изчезват. Освен това станало ясно, че биолозите открили една повече теоретична, отколкото практическа възможност. От нея извлекли полза агрономите за своите селскостопански работи, а останалите учени взели постепенно да я забравят.

Само неколцина чудаци продължавали да вярват, че от тази трънка ще изскочи заек. И наистина преди около четиридесет години двама бразилци (не им помня имената) разработили метод за вадене на копия от хора. След което започнали да му търсят приложение.

Такова приложение не закъсняло да се яви в лицето на професор Розентал. Той несъмнено е най-големият физик на нашия век (тук професорът ми се извини за нескромността). Неговите изследвания върху свойствата на хиперпространството, които сигурно са ми известни (кимнах с важен вид) биха могли да открият нови перспективи пред човечеството. Разбирате ли, професорът, доказал, че са възможни пътешествия извън времето чрез пробождане на пространствено-временните гънки, образувани вследствие на неутринното взаимодействие между ламбда-хипероните... И така нататък. Ако се преведат всички тези суми на човешки език, излиза, че професор Розентал, се приближил до проблемата за пътуване към звездите.

Само че не успял да реши тази проблема. Започнал да старее, силите му взели да го напускат и работата се закучила. Имал, разбира се, не един и двама сътрудници, но и те не постигнали кой знае какви резултати. Изглежда, задачата била толкова трудна, че с нея би могъл да се справи само човек с кадърността на Розентал, но Розентал на младини.

И тогава на някакъв много висш съвет решили да приложат метода на двамата бразилци. Взели клетки от професора, обработили ги — и на бял свят пръкнали двадесет Розенталчета.

— Зная, че не е лесно за възприемане — каза Розентал. — Ние не сме деца на професор Розентал, а негови двойници. Всеки от нас е професор Розентал с неговата външност, характер, умствени способности. Всеки от нас е физик от класата на професор Розентал и всички ние се мъчим с проблемата — за пробуждане на хиперпространствената гънка. Осма база — това е лаборатория с един учен в двадесет лица. Сега — в деветнадесет.

Професорът, изглежда, се умори от толкова приказване и се отпусна назад. След това добави:

— В общи линии това е положението. Имате ли въпроси?

— Да — казах аз. — Къде ще ме сложите да спя?

Заведе ме в една доста прилична за марсианските условия стая. Имах подозрението, че тава е квартирата на починалия Розентал. Типично професорска обстановка. Легло, маса, чудесен апарат за четене на микрофилми. И дори няколко истински хартиени книги на две лавици. Прегледах ги. Само физика. Сред тях — шест тома избрани съчинения на професор Розентал. Сигурно на истинския, не на убитото копие.

Бях уморен като куче и веднага заспах. Имам добрия навик да не сънувам неприятни неща и затова се събудих свеж и весел. После си спомних работата, по която бях дошъл, и веселостта ми се изпари.

От мен се искаше да открия убиеца. На всяка цена. Първо, защото в наше време не трябваше да има убийства. И второ, защото ако се провалях още при първата задача, щяха да ме изритат от Центъра.

Реших да последвам примера на оня чудак от миналото, Холмс ли беше, и по логичен път да възстановя картината на престъплението. Значи, на базата живеят двадесет души. Приличат си като две капки вода. Работят върху нещо много важно. Изведнъж намират един от тях убит. Следователно убил го е един от неговите двойници.

Блестящо умозаключение, до което може да стигне всеки глупак! Ядосах се на логическото мислене, станах и тръгнах по дългия коридор.

Сега нямаше глас, който да ми нарежда накъде да тръгна, затова се пошлях малко, отворих наслуки една врата и влязох. Помещението беше голямо, изглежда лаборатория — пълно е апарати. Сред тях стоеше моят вчерашен познат и нещо човъркаше.

— Здравейте — казах аз. След това се сетих, че може да не е той, а някой от близнаците му, и учтиво се осведомих. — Вие ли сте началникът?

— Началникът ли? — погледна ме учудено оня, вдигна рамене и добави. — Може да се каже, че съм аз.

— Може да се каже или сте — попитах аз и изведнъж се сетих, че същият разговор, дума по дума, протече и вчера. Затова видоизмених въпроса. — Снощи с вас ли приказвах?

— А, не — каза той. — Снощи бях в лабораторията. Знаете ли, във финия спектър на йонизационните потенциали се получи...

Оставих го да си дърдори така десетина минути и тогава внезапно го прекъснах.

— Един от двама ви лъже.

— Моля? — каза той.

— Вчерашният професор Розентал заяви, че той е началник на базата. Сега вие претендирате за този пост. Следователно...

— Следователно — каза той — вие боравите с категории, които тук нямат никакъв смисъл. Какво значи началник? Човек, който командва другите, че има такива качества. А тук няма началници. Или, ако щете, всички сме началници. Защото сме еднакви. Разбирате ли, аб-со-лют-но еднакви.

Нещо в интонацията му ме накара да застана нащрек.

— На вас лично неприятно ли ви е, че сте еднакви?

Той се засмя:

— „На вас лично“ също е израз, който тук не е особено точен.

— Добре — поправих се аз — На вас всички неприятно ли ви е, че сте еднакви?

— Разбира се, не — каза той. — Ние сме създадени такива. Израснали сме заедно, почти изолирани от останалите хора. Работим върху изключително интересна проблема. Толкова трудна, че сам човек не би могъл да се справи с нея. Какво неприятно виждате във всичко това?

— Нищо — казах аз. — А защо убихте професор Розентал?

— Аз лично никого не съм...

— Вие лично? — прекъснах го аз.

Розентал ме погледна внимателно.

— Умен сте — каза той. — Но не вярвам да откриете точно какво става тук. Съвсем чуждо е за вашия начин на мислене.

— Виждам — мрачно заявих аз. — Но се надявам на това, че съм умен. Може би пак ще мина към вас.

— Заповядайте — каза той. — Само че преди да влезете, почукайте. Когато е включен лазерът...

— Лазерът? — стреснах се аз.

— В базата има шейсет и три лазера без повредените — каза той. — От това улика няма да излезе. Но навсякъде чукайте.

Това беше най-полезното сведение, което успях да измъкна от този Розентал. На всяка врата чуках, защото никак не ме привличаше перспективата да бъда продупчен от случаен лазерен лъч и да отида в хладилника за компания на вече продупчения Розентал.

След всяко почукване влизах или в лаборатория, или в кабинет на теоретик и повеждах дълъг и безплоден разговор с поредния близък. Всички Розентали бяха безукорно учтиви като екскурзоводи на „Космотурист“. Но и информацията, която получавах от тях, беше безполезна като сведенията от дрънканията на професионалните гидове. „Вляво виждате астероид. Астероидите са малки планети. Те се въртят около Слънцето...“

Някъде към шестия започнах да се обърквам. Изглежда, с някои приказвах по няколко пъти, без да разбера. Сигурно съм пропуснал двама-трима. В края на краищата това нямаше никакво значение.

Тяхната сдържаност постепенно взе да ме влудява. Струваше ми се, че крият нещо от мен. Не някакъв факт — напротив, на конкретните въпроси отговаряха точно и изчерпателно, с професорска добросъвестност. Но винаги оставаше нещо недоизказано, неуловимо... Впрочем хората бяха прави. От къде на къде ще бъдат напълно откровени с мен — човек, когото до вчера нито бяха чували, нито виждали.

Пък и аз не бях съвсем откровен с тях. Не можех, защото знаех, че някой от тези серийни гении е убиец.

От всички приказки през този побъркан ден до вечерта запомних само три епизода.

По време на разговора един от професорите се замисли, потърка с типичния за всички Розентали жест челото си и каза:

— Строго погледнато, това не е съвсем убийство. Ние представляваме не група, а в известен смисъл един човек. Всеки е нещо като клетка в сложен организъм. Понякога организъмът може да бъде опериран, за да се отстранят от него заболелите, злокачествени клетки.

— Смятате, че убитият е заболял и злокачествен? — попитах аз.

— Разсъждението ми е теоретично — отвърна сухо професорът.

С един друг Розентал стана дума за начина, по който те самите се различават един от друг.

— Нямате ли някакви номера или прякори, или нещо подобно? — попитах аз.

— Това съвсем не ни е нужно — каза той. — Всеки от нас е тесен специалист по дадена област. Щом започне да говори, веднага се познава кой е.

Така. Значи, за да мога да ги различавам, трябва да науча цялата съвременна физика, и то най-малко на професорско равнище.

От третия разговор научих, че всяка вечер в седем часа Розенталите се събират, за да обменят мисли за своите хиперпространствени проблеми. Това вече имаше някаква практическа стойност. Досега се срещах с всеки екземпляр поединично. А сега щях да ги видя всичките накуп.

В седем без пет кацнах на последната банка в заседателната зала. Професорите започнаха да се нижат един по един. Спираха се, приказваха, нещо се шегуваха. Също като преди началото на най-обикновен теоретичен семинар. Само да не бяха тези еднакви лица, еднакви гласове, походки, жестове...

Насядаха и точно в седем обсъждането започна. Тогава видях, че това съвсем не е семинар като другите. Като студент и аспирант ходех доста на такива конференции. Винаги съм се дразнел от изкуствената атмосфера на някаква овехтяла учтивост, която цари в тях. „Бих си позволил да задам един въпрос“, „ако уважаемият опонент няма нищо против“, „въпреки безспорните научни качества на доклада...“

Тук нямаше следа не само от старовремска, но и от каквато и да е учтивост. Един започваше да говори, другите го прекъсваха, караха се, викаха, някой изтичваше до дъската и драскаше по нея гръцки, латински и дявол знае какви още букви, друг се втурваше и ги изтриваше... Никога не бях виждал подобна бъркотия!

Смаях се. Същите тези хора ли бяха достопочтените учени от днешните ни срещи? Не, това не беше само неучтивост — имаше нещо яростно, нервно, едновременно насмешливо и злобно в отношенията им.

Постепенно обаче започнах да свиквам с шума и да схващам причините му. За разлика от махленските свадни това беше чисто принципиен спор. Всички лични нападки, подигравки, дори неприлични думи — всичко имаше една цел: да се установи истината и по възможност цялата истина. Нямахме борба на мнения в смисъла, в който сме свикнали да разбираме тези думи. Аз присъствах на напрегнатата работа на един-единствен мозък, грамаден и свръхгениален. Изглежда, ония от много висшия съвет са знаели какво искат да постигнат със създаването на двадесетте копия на Розентал.

След като стигнах до този извод, малко по малко започна да ме обзема скука. Нищо не разбирах нито от приказките им, нито от формулите на черната дъска. В края на краищата скромният ми балкански мозък нямаше претенции да се сравнява с такъв суперразум. Шумът ми пречеше да мисля за моите детективски проблеми и за да убия някак времето, реших да приложа стария трик от годините, когато една позната упорито ме водеше на симфонични концерти: брое на еднотипни предмети. Там броях кристалните полилеи по гипсовите тавани; в тази зала осветлението беше скрито, полилеи нямаше и затова започнах да броя професорите. Един, двама, трима... осем, девет... Тук се обърках, защото двама си размениха местата, а един изскочи на подиума. Започнах отново. Шестнайсет, седемнайсет, осемнайсет.

Значи осемнайсет. Хубаво число, четно. Дели се на две, на три на шест, на девет...

А къде е деветнадесетият?

Усетих как нещо в мен бавно изстива. Не вярвам нито в предсказания, нито в предчувствия, но мога да се закълна, че още тогава ми стана ясно какво се беше случило, докато си губех времето с празни приказки.

Станах. Гласът ми прозвуча чуждо в тази глъчка от еднакви баритони:

— Извинете — казах. — Защо липсва един?

Професорът на дъската млъкна и ме погледна озадачено. Другите се обърнаха назад и също ме зяпнаха. Изглежда, чудеха се как се осмелявам с моя тъп въпрос да прекъсвам хиперпространствените им мъдрости.

Най-после един Розентал съобрази какво искам да кажа.

— Вярно — обади се той. — Забелязах аз, че днес тензорно-матричният подход не е застъпен...

— Знаете ли къде работи този тензорно-матричен професор?

— Разбира се — каза оня.

— Моля всички да останат тук. А вие — посочих досетливия Розентал — ще дойдете с мен.

Коридор, асансьор, пак коридор, завой вляво. Розентал се спря пред една врата.

— Тук.

Почуках. Никой не отговори. Тогава плюх на предупреждението и отворих широко вратата.

Липсващият Розентал беше там. Беше се свлякъл от стола си, част от тялото му беше под масата с приборите. Жив човек не можеше да лежи в такава поза.

Приблжих се и разгледах трупа. На бялата му престилка имаше обгоряла дупка. Пак лазер. Изглежда, убиецът нямаше кой знае каква фантазия. Доста примитивна работа за един гений.

Най-странното беше, че в този момент не изпитвах нищо. Нито възмущение, нито гняв, нито дори учудване. Всичко това бях преживял предварително, на семинара, когато забелязах, че професорите са по-малко.

Учудването дойде, когато погледнах живия Розентал до мен. Той се усмихваше.

— Смешно, а? — попитах аз.

Усмивката изчезна от лицето му.

— Да не искате да се разплача? — попита той спокойно.

— Във всеки случай щеше да бъде много по-естествено — измърморих аз. — Освен ако сам не сте свършили тая работа.

— Не съм аз — каза той. — Ако бях, нямаше да се обадя на съвещанието.

В това имаше известна логика. Убиецът нямаше никаква сметка да ми се навира в очите, той беше добре сред себеподобните си.

Когато се върнахме в залата, съвещанието продължаваше със същия бяс, сякаш нищо не беше се случило. Аз се качих на подиума, изблъсках не особено учтиво поредния Розентал и заявих:

— Край на обсъждането. Всеки да отиде в стаята си и да не излиза до второ нареждане!

Просто се възхитих от себе си — не очаквах, че мога да говоря с такъв командирски тон.

Но това беше единственото, от което можех да се възхищавам. Инак положението беше отчайващо. Вече цяло денонощие висях тук и не само не успях поне горе-долу да се ориентирам, ами под носа ми стана второ убийство. И най-лошото беше, че все още нямах представа, какво да предприема.

Заврях се в стаята си с твърдото решение да измисля нещо. Не препоръчвам на никого да взема подобно решение — нищо не парализира толкова умствените способности. Извървях няколко километра напред-назад из стаята и постигнах само това, че се уморих.

Аз съм цар на шахматните задачи, но тази задача приличаше не на шах, а на някакви идиотски шашки. При това нямаше даже черни и бели фигури — всички бяха еднакви. Аб-со-лют-но еднакви, както беше казал днес един от тях.

С тази мисъл, за шаха и шашките, се унесох. Не заспах истински, а само дремех и си представях грамадно поле с шахматни квадрати. По него се движеха, спазвайки правилата на диагоналните ходове, еднакви фигури. Аз се опитах да проследя преместването им, но те бяха толкова много, че скоро се обърках... После една от пешките стигна края на полето и се превърна в много по-голяма. Пешката беше станала царица! Играта продължи, но сега аз съвсем спокойно можех да следя ходовете на царицата сред десетките еднакви пешки...

Стреснах се с усещането, че в съня ми се е родила някаква много важна, решаваща идея. Няколко минути стоях неподвижно, за да не я изпусна. Постепенно мисълта изплува от подсъзнанието и придоби отчетлива форма. Толкова ясна, че можеше да се изрази с няколко думи.

Ключът на загадката е в стария професор Розентал.

Това беше проста мисъл, самата ѝ простота показваше, че сигурно е вярна. Цялото ми объркване се дължеше на кретенското хипнотизиране от еднаквите фигури пред мен. Но това не бяха само

фигури, това бяха живи хора, със свои навици, свой характер, свой мироглед — навиците, характерът и мирогледът на истинския, първия професор Розентал.

Само за няколко часа, разбира се, аз не можех да опозная никой от тях. И затова мотивите за престъплението ми изглеждаха необясними. Но не ми и трябваше да се мъча да проумявам характера на оригинала. А за него бяха издадени книги, биографии, изследвания, всичко, написано от него, беше грижливо събрано и публикувано в академични многотомници с бележки и коментари.

В момента не разполагах с тези академични издания. Сигурно можех да ги намеря някъде из базата, но нито имах време да търся, нито ми се искаше да се обръщам за помощ към някой от Розенталите. Може би щяха да свършат работа и шестте тома избрани съчинения на лавицата в стаята ми.

Прелистих ги набързо, формули, формули, формули. Краткият текст между тях беше написан с онзи изсушен и лишен от индивидуалност жаргон, с който учените никога не говорят и винаги пишат. В началото на първия том имаше голям биографичен очерк, а във втората половина на последния — част от личната и научната кореспонденция.

От биографията не успях да извлека нищо, което да ме заинтересува. Нали знаете как се пишат тези официални животописи на велики личности. Роден еди-къде си, в такова и такова семейство. Баща му, Майка му, Университетът. Първата научна степен. На двадесет и пет години публикува завършена теория върху тази идея. Признание. Професура. Следващи работи. Конгреси, изказвания, връзки. Преподавателска дейност. Умира на не знам коя си дата. Край.

Иди и разбери що за човек е бил!

Писмата му обаче бяха нещо съвсем друго. Просто да не повярва човек, че същият този професор Розентал е писал препарираните фрази в научните си съчинения. Кореспонденцията му показваше една необикновена широта на възгледите, неочаквани интереси и увлечения (кой можеше да предположи например, че старият професор така обича и толкова добре познава кучетата?), понякога — остро чувство за хумор. И една черта, която, според мен, се среща само у много големите хора — способност да се отнася иронично към себе си, без да накърнява достойнството си.

Трябва да ви кажа, че след като прочетох писмата на първия Розентал, започнах да се отнасям с по-голямо уважение към неговите многобройни копия. И все пак един от тях беше убиец!

Започнах да препрочитам кореспонденцията. Погледът ми сякаш случайно се спря на една незначителна фраза. Писмото беше до сестра му, няколко години по-млада от него, филоложка (всички тези подробности научих от коментара под линия.

С моите нищожни способности към езиците — пишеше професорът — сигурно никога нямаше да науча японски, ако в училището един вундеркинд (от него после май нищо не излезе) не започна да говори на японски след двуседмично обучение.

Професор Розентал си спомняше това на седемдесетгодишна възраст, повече от половин век, след като беше завършил училище!

Това изречение ми даде някаква следа. Постепенно започнах да си отбелязвам разни детайли, изрази, дори само отделни думи... Неща, които при първото прочитане ми се бяха изплъзнали.

Часовникът показваше, че на земния Гринуички меридиан вече се разсъмва, когато захвърлих книгата и скочих. Струваше ми се — не, бях убеден! — че съм на правилен път. И затова нямах право да се бавя нито минута.

Почти тичах по дългите, втръснали ми се от обикаляне коридори. Наляво, вдясно. Асансьорът. Пак вдясно. Под една врата се процеждаше тънка ивица светлина. Тук.

Този път не изпълних полезния съвет, който получих днес, и нахълтах, без да чукам. Розентал седеше зад масата, с лявата ръка подпираше главата си, от което физиономията му се беше изкривила и придобила почти трагичен израз, а с дясната бързо драскаше някакви формули.

— Вие ли бяхте преди малко при мен? — попитах аз.

Видях учудването в очите му, но продължих веднага, за да не му дам възможност да отговори:

— Забравих да ви предупредя за нещо много важно. Моля ви, не казвайте на никого от вашите, че сте намерили решението. Поне докато

не съобщим на Земята.

Той помълча малко и каза:

— Добре. Няма да казвам на никого.

Наложих си да му се усмихна, кимнах и излязох.

Сега ми оставаше само да чакам. Ако бях улучил целта след няколко часа всичко щеше да бъде приключено. А ако не... Вече се виждах как красиво пиша на чист лист:

До Директора на Центъра за нестандартни проблеми.

Моля да бъда освободен от работа поради
несправяне...

Трябва да бяха минали само десетина минути, но на мен чакането в коридора ми се стори много по-дълго. Вратата бавно се отвори и Розентал предпазливо се измъкна. Не ме видя. Но аз нямах причини да се крия повече. С не особено уверен жест поставих ръка на рамото му — сигурно така са правили някогашните полицейски комисари.

— Елате с мен — казах.

Не можех да си представя, че един толкова интелигентен човек може да бъде тъй объркан. Просто ми беше неудобно да го гледам. Но трябва да му се признае, че бързо се овладя.

— Какво обичате? — попита той с официален глас.

— Арестуван сте — казах аз.

Нямах право да арестувам никого, но се надявах, че той не знае това. И наистина Розентал само измърмори, че ще отговарям (което никак не ме разтревожи), и покорно тръгна.

Накарах го да ме заведе при радиостанцията и се свързах с Марсбург. Помолих дежурния да извика главния координатор.

— По това време? — учуди се дежурният. — Той сигурно спи.

— Събудете го — казах аз. — Аз съм от Центъра за нестандартни проблеми.

Кратка пауза, след която радиото се обади със съвсем друг глас:

— Здравей, Шек. Кажи какво има.

— Маг!

Домъкнал се беше чак до Марс, брадатият дявол! Искал е значи да бъде наблизно, та ако новакът не се справи... Би трябвало да се обидя, но това сега нямаше значение.

— Слушай, Маг — казах. — Вече знам какво става тук. Положението е сериозно. Можеш ли незабавно да изпратиш планетоплани, за да вземат осемнайсет души?

— Осемнайсет? — попита той.

— С мен деветнайсет — казах аз. — И побързай, за да не се освободи още някое място!

— Идваме веднага — каза Маг.

Остатъка от нощта прекарах при радиостанцията. Арестуваният Розентал седеше в ъгъла и ме гледаше внимателно. Виждах, че иска да ми каже нещо, но сега беше мой ред да се правя на ударен.

В края на краищата той не издържа и не без известна ехидност в гласа си ме попита:

— И какви доказателства имате, че точно аз съм убиецът?

— Не ми трябват никакви доказателства — измърморих аз.

— Смятате, че ще ви повярват просто така, на честна дума?

Не бях длъжен да му давам обяснения, но нямаше и какво да крия.

— Вероятността вие да сте убиец е една осемнайсета — казах аз. — И дали убиецът сте вие или някой друг, няма кой знае какво значение. Важното е защо бяха извършени убийствата.

— А защо ме арестувахте?

— Можете да приемете задържането си не като арест, а като карантина — успокоих го аз. — Не ми се иска всички да научат за нашия нощен разговор.

Розентал помълча, след което с неочаквана дружелюбност изтърси:

— Ще бъде много добре, ако сте намислили това, което предполагам.

— А какво, според вас, съм намислил? — заинтересувах се аз.

— Да разпръснете това... — той потърси думата. — Това гнездо.

Получи се нещо наистина парадоксално. Той беше арестуван, аз уж го пазех, но разговорът тръгна. За пръв път приказвах с някой от Розенталите без недомлъвки, без подозрителност. Може би причината се криеше в това, че служебната ми мисия беше горе-долу завършена.

След три часа пристигна Маг с цяла ескадра планетоплани. Събрахме всички Розентали и ги натоварихме. Някои протестираха, че им прекъсваме работата на най-интересното място, но ние бяхме неумолими.

В последния планетоплан се настанихме двамата с Маг. Той караше, а аз докладвах, ако моят не особено свързан разказ можеше да мине за доклад.

— Няма никакъв смисъл да се търси убиецът — казах. — И да бъде намерен, няма да има никаква полза. Разбираш ли, те са еднакви, аб-со-лют-но еднакви. Не като близнаци, а много по-еднакви. И всеки от тях можеше да стане убиец. Отначало тава беше само хипотеза, но аз я проверих. Избрах наслуки един от Розенталите и му изиграх цяла комедия. Накарах го да си помисли, че някой вече е стигнал до решението. Той ме излъга, скри, че не той е откривателят. Това беше първото доказателство. Второто получих, когато той крадешком излезе в коридора. Не съм сигурен, че щеше да убие някого. Но можеше.

— Завист? — попита Маг.

— Не зная дали точно това е думата — казах аз. — В главата ми беше страшна мъгла, преди да прочета писмата на стария професор Розентал. Голям, наистина голям човек... Но нямаш представа, каква ревност към работите на другите, какъв стремеж да бъде пръв, на всяка цена пръв!

— Това съвсем не е лошо — каза Маг.

— Сигурно не — потвърдих аз. — Но тези, които са взели решение да размножат професор Розентал, са го приемали само като голям учен. А той е бил и човек. Като всички нас, с хубави качества и недостатъци. И те са увеличили двайсет пъти не само умствените му възможности, но и недостатъците, и тая... е, да речем завист. У първия професор тя е била нещо второстепенно, по-скоро е помагала на работата му и почти не се е отразявала на личните му отношения. А тук... Има една дума от елементарната физика, която е подходяща и тук. Резонанс. Конструкторите на космолети се пазят от резонанса, както дяволът от тамян — ако вибрацията на частите съвпадне, корабът става на парчета. А в осма база се е получил резонанс на честолюбието, на прекомерната амбиция. И той се е проявил особено силно сега, когато до решаването на хиперпространствената проблема, изглежда, остават броени дни.

Тук прекъснах словоизлиянията си. Не само защото се почувствах неловко от книжните фрази, с които изразявах своята, общо взето, проста мисъл, а и защото се страхувах да не изтърва това, което бях решил на всяка цена да скрия.

Аз знаех кой е действителният, физическият убиец.

По време на откровения нощен разговор с арестувания Розентал той сякаш мимоходом, но явно, с определена цел (може би му бях станал симпатичен?) подхвърли:

— Не мислете, че нашата работа не е свързана с рискове. Например при експериментите с лазери. Ако не се вземат предпазни мерки и се гледа към облъчвания обект, получава се страшно възпаление на очите. А сам човек трудно може да спази инструкцията по безопасност...

Както и трябваше да се очаква, разгадката беше проста — толкова проста, че едва ли имаше смисъл да се изпраща за нея специален човек от Центъра. Но аз бях сигурен, че моята задача се състоеше не толкова в намирането на убиеца, колкото в разкриването на причината.

Когато Розенталите се събираха при шлюза, за да се качат на планетопланите, аз внимателно ги разгледах. Един от тях беше със зачервени, сълзящи очи. Трябваше да направя само една крачка и да го хвана, преди да се е смесил с другите, и следствието формално щеше да бъде приключено. Но — кой знае! — може би хората, които бяха създали базата, щяха да се задоволят само с един арест...

— Какво ще предложиш на Съвета? — прекъсна мислите ми Маг.

— Това е ясно — казах аз. — Те трябва да бъдат разделени и да работят самостоятелно, по възможност върху различни проблеми. Тук, в осма база, е опасно.

После помислих и добавих:

— Изобщо цялата тази работа с копирането на гении не ми харесва.

— Междувездните полети са голяма цел — каза Маг.

— Според мен, има нещо по-важно от междувездните полети — отговорих сухо аз.

Именно тогава ми хрумна, че и нашият Център за нестандартни проблеми представлява някакъв експеримент. Само че точно обратният

на експеримента с двадесетте копия на професор Розентал. И по скромното ми мнение, много по-сполучлив.

Маг насочи планетоплана към площадката за кацане. Без да откъсва очи от приборното табло, той неочаквано попита:

— Шек, ще ти стане ли неприятно, ако ти кажа, че бях решил загадката на осма база преди теб?

— Разбира се — казах аз, защото действително се почувствах ужасно.

— А би ли могъл да ме убиеш за това?

— Какво? — учудих се аз на нелепия му въпрос. После разбрах какво иска да каже и отговорих: — Глупости, Маг. Ние с теб сме съвсем различни.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.